
PRÍSPEVKY A MATERIÁLY

RÁŠŤ CEZ UTRPENIE ¹

Z filozoficko - teologického hľadiska, úvahy o chorobe a utrpení privádzajú jedných k viere a druhých k nevere. Pokúsme sa najprv porozumieť ateistom. Za východzí bod našich úvah si kladieme základnú otázku človeka: Prečo nás Boh - ak je dobrý - necháva trpieť? Ak dnes mnoho ľudí nedokáže veriť v dobrého Boha, tak je to aj preto, lebo si nevedia vysvetliť utrpenie sveta. Albert Camus vo svojej knihe *Mor* napísal: „Až do smrti sa budem zdráhať milovať svet, v ktorom trpia deti”. A ruský spisovateľ Dostojevskij v románe *Bratia Karamazovi* necháva hlavného hrdinu hovoriť tieto slová: „Nehovorím o utrpení veľkých. Tí jedli zo stromu poznania. Ale čo deti? Prečo sa stali hnojivom pre budúce Božie nebo? Toto vstupné je príliš vysoké! Preto sa ponáhľam, aby som vrátil svoju vstupenku”. Ivan Karamazov končí slovami: „Nedmíetam Boha, ale mu úctivo vraciam vstupenku”. (+)

Alebo iný príklad. V poslednom liste zo Stalingradu píše syn svojmu otcovi - pastorovi: „Klášť si otázku o Bohu pri Stalingrade, znamená poprieť ho. Hľadal som Boha v každej granátovej jame, v každom zničenom dome, na každom rohu, na každom kamarátovi, ktorý ležal v zákopoch. Boh sa neukázal, keď po ňom volalo moje srdce. Domy boli zničené, kamaráti zavraždení, z neba padali bomby a Boh tu nebol. Nie, otče, žiadny Boh nejestvuje. Ak by predsa mal nejaký Boh existovať, tak len tam u vás v spevníkoch a modlitbách, v zbožných kázňach farárov a pastorov, vo vyzváňaní zvonov a voni kadidla, ale nie tu, pri Stalingrade”. (+)

Tieto protesty by sa dali rozšíriť o nespočítateľné hlasy z dnešnej literatúry a filozofie. Dejiny človeka sú skutočne dejinami utrpenia. Trpiaci Jób, symbolická postava zo Starého Zákona, je všade prítomný. Kráča stáročiami. Človek je aj v našom storočí stále ponížovaný ako otrok, zomiera v plyne v Osviečime, je zasypaný zemetrasením, ochrnutý na vozíku, alebo požieraný rakovinou; hladuje v Afrike, rezignuje v Moskve, alebo živorí v ťažkej situácii. Aj žalmista píše: „Vek našich dní je 70 rokov, a ak sme pri sile 80, no zväčša sú len trápením a trýžňou” (Ž 90, 10). Prečo teda táto nadmiera utrpenia?

Číňania prirovnávajú chorobu ku kľúču. Kľúč, ktorý je schopný otvoriť vchod do nášho bytia. Tam dosiahneme poznanie seba, tam nájdeme seba. Človek sa stáva iným človekom, zrelším a ľudskejším. Každý človek nájde v chorobe niečo večné, nezničiteľné, božské, hoci si to neuvedomuje. André Gide, francúzsky spisovateľ, vo svojom denníku z roku 1930 (+) píše: „Myslím, že choroby sú kľúčom, ktorý otvára dôležité dvere poznania a skúseností. Dobrý zdravotný stav nám nedovolí všetkému rozumieť. Ale choroba nám odhalí niektoré pravdy. Pohodlný život spôsobuje, že sa o tieto pravdy nezaujímame”.

Naozaj je to tak, že: hoci “sme stvorení pre Boha”, veľmi často si zakladáme na časnosti. Stavíme si hniezdočko na zemi a chceli by sme v ňom nestarnúť, aby naše šťastie bolo dokonalé. Choroba vrhne na naše hniezdočko horiacu faklu, ktorá nás zobudí z letargie a ukazuje nám cieľ života a iné hodnoty, ktoré nám nikto nevezme.

Okrem prvého aspektu: pravdiviejšieho poznávanie seba samého, má utrpenie aj druhý teologický aspekt, a síce: výchovný a konvertitný (obrátene). Svätý otec Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Salvifici doloris* vysvetľuje: „V Starom zákone pozoruje-

me, že prevláda názor, akoby utrpenie malo zmysel trestu potiaľ, pokiaľ sa zdôrazňuje jeho výchovný cieľ. Také sú utrpenia, ktoré Boh poslal na svoj ľud. Obsahujú súčasne aj povolanie zo strany Božieho milosrdenstva. Boh trestá, aby priviedol k návratu. Prenasledovania neslúžili na to aby zničili, ale aby vychovali národ. Takýmto spôsobom sa zreteľne zdôrazňuje osobný charakter trestu. To je vážny aspekt utrpenia. Tento aspekt je hlboko zakorenený v celom Zjavení Starého a zvlášť Nového zákona. Utrpenie má slúžiť k návratu, k budovaniu dobra v subjekte, ktorý vo výzve k pokániu môže rozoznať Božie milosrdenstvo. Pokánie má za cieľ víťazstvo nad zlom, ktoré drieme v človekovi v rôznej forme, ale zároveň aj upevnenie dobra v ňom samom a vo vzťahu k druhým, zvlášť však vo vzťahu k Bohu" (+).

Francúzsky básnik Charles Péguy píše o otcovi, ktorý učí svojho syna plávať v prúde rieky. Syn je hádzaný sem a tam medzi vlnami. Ak ho otec stále podopiera a príliš pevne, potom sa syn na to spolieha a nikdy sa plávať nenaučí. Ak otec dieťa v určitom okamihu nepodrží, dieťa hltá vodu v strachu, že sa utopí.

Na tomto príklade vysvetlil Péguy ako je to s nami pred Bohom. Aby sme zmaturovali vo svojej osobnosti a stali sa zrelí vo viere, nemôžeme byť vyňatí z dravého prúdu života. Musíme byť v ňom ponorení, teda znášať aj utrpenie. Keď nás Boh chce svojimi príkazmi podopierať a žiada nás, aby sme ich zachovávali, máme pocit, že nás obmedzuje. Zdá sa nám, že nám berie slobodu. To pre nás nie je pohodlné, práve naopak: mnohokrát je to bolestivé.

Keď však hltáme kalnú vodu utrpenia, a máme pocit, že sa topíme, prežívame neprítomnosť Božiu. Znovu je to bolestivé. Pýtame sa: "Kde si Bože?" Zrazu nám prekáža, že nás Boh ponechal na nás samých, i keď sme sa o to predtým úporne usilovali. Tak sa človek nachádza v dileme, ktorú nevyrieši racionálna analýza, ale dôveryplné vloženie sa a odovzdanie do Božích rúk.

Fakt je, že prvá vec, ktorú vložil dobrý Boh do krvavých pazúrov bolesti, je obrátenie, čiže nový prúd nebeského svetla k osvieteniu človeka. Na túto tému je nesčísľelne veľa príkladov z minulosti i v súčasnosti.

Prvý aspekt, čiže správne sebaopoznanie a druhý - náboženská viera, vytvárajú predpoklady pre tretí aspekt, a síce: zrelosť a mravná ušľachtilosť. S nami ľuďmi je to tak, ako s diamantom, ktorý sa brúsi. Brúsenie neprináša nijaký príjemný pocit pre drahokam. Ale každý drahokam sa musí podrobiť, ak nechce zostať bezcenným. My obdivujeme už výsledný produkt, ale často zabúdame na činnosť, ktorá ho vytvorila. Aj nás choroba brúsi - a to neprináša nijaký príjemný pocit. Ale cez tento proces sa dostávame k hodnotám, ktoré by sme nikdy predtým neboli objavili.

Iste poznáte nasledujúcu africkú rozprávku. (+) Zlý muž Ben Sadok cestoval púšťou a prišiel k oáze. Mal takú zlostinú povahu, že nezniesol pohľad na niečo pekného a zdravého. Preto všetko ničil. Na kraji oázy rástla krásna mladá palma. Hneď padla zlému mužovi do oka. Ben Sadok vzal ťažký kameň a krutým spôsobom ho položil mladšej palme priamo do koruny. Škodoradostne pokračoval na ceste ďalej.

Mladá palma sa zachvela, sklonila a pokúsila sa bremeno striasť. Ale márne. Kameň v jej korune bol príviazaný príliš pevne. Vtedy palma začala rásť hlbšie do zeme, aby jej korene prenikli až k vodným prameňom. Voda z hĺbky zeme a slnečná žiara zhora vytvorili z mladého stromu kráľovskú palmu.

Keď sa po rokoch Ben Sadok vracal, tešil sa, že uvidí zmrzačený strom, ktorý zničil. Hľadal márne. Vtedy sa sklonila najkrajšia palma, ukázala kameň a povedala: „Ben Sadok, musím sa ti poďakovať. Tvoje bremeno ma urobilo silnou.“

V protivenstvách a ťažkostiach života môže človek rásť, dozrievať a stávať sa múdrejším. Nesmie sa ale báť postaviť sa zoči-voči ťažkostiam a pretvárať ich.

Dr. McMillen z USA píše o tom, ako ochorela jeho dcéra, ktorá pracovala v misiách v Južnej Rodézii. Bola od rodičov vzdialená 15.000 km a dostala zdanlivo nevyliciteľnú chorobu: infekciu mozgu a miechy. Dr. McMillen spomína: "Vtedy nám bolo s manželkou útechou Pismo Sväté a Pavlove slová: "Nesmieme však hľadiť len na to, čo je viditeľné, ale na to, čo je neviditeľné. Lebo viditeľné je do času, ale neviditeľné je na veky" (2 Kor 4, 17-18). Starosť nás mohla ľahko priviesť do choroby. Záležalo len na nás a na našom postoji. Naučili sme sa, že cez slzy dovidíme ďalej než cez ďalekohľad a do zorného poľa nášho každodenného myslenia dostaneme podstatu večných právd."(+)

Ktosi povedal: "Nevieme, ČO nám budúcnosť prináša, ale vieme KTO ju prináša!"(+). Keď naše oči nebudú pozeráť len na to, čo je viditeľné a pominuteľné, objavíme, že vierou - hoci aj cez slzy - vieme dovidieť ďalej než cez ďalekohľad. V tomto zmysle sa môže choroba stať pre človeka požehnaním.

Známy taliansky spisovateľ Carlo Caretto, aby vo svojom živote vedel riešiť chvíle bolesti, naučil sa - ako to on volá - „malý trik“. Skladá sa z voskovej sviečky a zo zásady: VIAC MILUJ, ABY SI MENEJ TRPEL. Píše: "Keď ma navštívi utrpenie - a prichádza dosť často - a cítim sa akoby v čiernej diere, zapálím si sviečku. Potom sa na ňu dobre zahľadím a usilujem sa povedať sebe samému: Vidiš túto sviečku? Je symbolom Ježiša, ktorý dáva svetlo svetu; táto sviečka sa spotrebováva tak ako sa On spotreboval. Potom robím malú osobnú liturgiu, ktorá pozostáva z troch prvkov. Po prvé - modlím sa; po druhé - vykonám skutok lásky voči blížnemu a po tretie - čakám."(+)

To isté robil aj Pán Ježiš. Lukáš, ktorý bol lekárom a rozumel dobre ľudskému utrpeniu píše, že keď bol Ježiš v Getsemanskej záhrade, tak tam v hroznom a vyčerpávajúcom utrpení upadol do agónie. Doslova píše: „V smrteľnom zápase sa ešte vrúcnejšie modlil" (Lk 22, 44). Čiže, aby zmiernil utrpenie, ktoré bolo kruté, modlil sa ešte viac, aby sa zvýšeným modlením bolesť umlčovala a stávala sa znesiteľnejšou.

Hovorí o tom aj nasledujúci obraz. Vraj jestvuje vták, ktorý vo svojom živote len raz zaspieva. Ale kráse jeho spevu sa nevyrovná žiaden iný spev. Keď opustí svoje hniezdo, hľadá trňový ker a neuspokojí sa, kým ho nenájde. Keď v jeho haluziach začne spievať, hľadá najväčší trň, ktorý ho prebodne. Medzi tým, čo zomiera, v jeho smrteľných bolestiach, sa ožýva krásny spev, ktorý očarováva svet. To najkrajšie sa dosahuje naozaj iba obetami.

Známy kresťanský básnik Paul Claudel výstižne napísal: „Bože, daj nám odvahu zmeniť to, čo sa zmeniť dá. Daj nám silu prijať to, čo sa zmeniť nedá a daj nám múdrosť, aby sme jedno od druhého odlišili." Kiežby sme aj my napriek tisícim špekulatívnych otázok, ktoré sa vynárajú v našom rozume, vedeli pamätať na Ježišovo Evanjelium, na radostnú zvesť ohlásanú do našej bolesti. Nech sa nám darí zmeniť to, čo sa zmeniť dá, prijať to, čo sa zmeniť nedá a odlišiť jedno od druhého.

Doc. ThDr. Anton Fabian, CSc.

Literatúra (+) - u autora.)

¹ *Manuskript prednášky na Medzinárodnom kurze a konferencii bioetiky "Hospice - súčasnosť a perspektívy", Bratislava, September 11 - 12, 1997.*

Adresa pre korešpondenciu: ThDr. Anton Fabian, CSc., Hlavná 28, 04183 Košice.

MODLITBA SESTRY ¹

Bože lásky, na začiatku nového dňa starostlivosti o pacientov a ich drahých, ved ma tak, aby som vedela využiť svoje vedomosti, skúsenosti a schopnosti v oddanej službe tým, ktorí to potrebujú. Ďakujem Ti za všetky Tvoje denné požehnania a dary, ktoré môžem rozdávať. Ďakujem Ti za miesto v živote, ktoré môžem zastávať.

Pane, dodaj mi silu, odvahu a oddanosť na uspokojenie potrieb pacientov a ved môj zrak i úsudok na ich prospech. Budem Ťa vidieť v každej zmätenej, ustrašenej, nemohúcej, komatóznej, či zomierajúcej osobe, ktorej sa jemne dotknem. Na zmenšenie ich bremena a zármutku budem sa starať o všetky drobnosti, ktoré zavážia a vnesú radosť do života.

Pane, zostaň v mojej blízkosti dnes i každý deň, keď slúžim ľuďom rôzneho veku, rasy, farby i náboženského vierovyznania, ktorí mi boli zverení. Naplň ma svojou prítomnosťou, keď sa potkýňam a znovu vstávam. Pomôž mi šíriť humanitu, duchovnosť i lásku všetkým, s ktorými sa stretnem. Buď mi zdrojom svetla na tejto ceste.

Pane, ponúkam Ti túto modlitbu pre dobro a uzdravenie a prosím Ťa, dopraj mi to isté. Si mojou pomocou a nádejou a ja prebývam v Tvojej láske. Vkladám svoju ruku do Tvojich, Pane, na začiatku nového dňa.

Sarah Marie Cimino

¹ Prevzaté z časopisu *Moderný medicínsky manažment*, 2, 1995, č. 1, s. 23.

LISTY ČITATEĽOV

ETICKÉ POHLEDY K TÉMATU POČETÍ LIDSKÉHO ŽIVOTA

Vážená redakce,

1. Od doby existence a hromadného rozšírení moderných antikoncepčných prostriedkov, obzvlášť od 60. let tohoto století se jejich užití stalo jedním z ústředních problémů a střetů vývoje názorových trendů na lékařskou etiku a kontrolu porodnosti. Liberální směry považovaly antikoncepční prostředky, pokud jejich užitím nebylo zcela nepochybnitelně prokázáno poškození zdraví, za osvobození v sexuální oblasti a jejich krajní relativistické formy (představované např. Bauliuem) dokonce podřazují pod pojem antikoncepce i prostředky zjevně potratové, pokud není laikovi viditelná např. chirurgická forma zásahu. Tak otevřeně zařazují do této skupiny prostředky anti-implantačního charakteru, ať už se jedná o IUD (nitroděložní tělíska), estrogen-progesteronové přípravky pro trvalé každodenní užívání, postkoitální pilulky (pilulky po styku), ba dokonce zcela nepokryté potratovou pilulku RU-486 nebo mikroabortivní metody.

2. Naproti tomu konzervativci zařazující antikoncepci principiálně do oblasti lá proti manželství a životu jednak důrazně trvají na přesném rozlišení prostředků s pouze antikoncepčním účinkem od těch, které způsobují ať už jen potenciální možnost potratu při selhání antikoncepčního mechanismu nebo potrat sám. Setrvávají navíc vytrvale na uznání a respektování práv lidského jedince od jeho početí. Za vraždu je považován jakýkoli destruktivní zásah do existence zárodku. Pro uskutečňování kon-

troly porodnosti podstoupili obtížnou cestu výzkumu přirozených podmínek plodnosti a k nelibosti liberálů vypracovali několik vysoce účinných pozorovacích metod, které poměrně snadno umožňují párům, které je užívají, ustavičnou svobodu rozhodování v plánování rodiny. (pozn.: termín plánování rodičovství by se měl odbourat. Rodičovství, tedy pojetí role rodiče je pedagogickým a speciálním termínem a rodičovství se prostě plánovat nedá). Tento přístup je zcela rozdílný od jednostranného potlačujícího působení antikoncepce, nebo nevratné destrukce abortivem.

3. Studium a sledování příznaků plodnosti během menstruačního cyklu (hlen děložního hrdla, bazální teplota, změny na děložním čípku) zpřístupnily uživatelským párům velmi přesné a aktuální rozlišení období plodnosti a neplodnosti v každém cyklu ženy a možnost volby pohlavního styku pro účely početí nebo naopak vyhnutí se početí. Ukázaly navíc jiný, dosud nezkoumaný jev - totiž početí jako proces, v němž okamžik vzniku zárodku je završením tohoto procesu a jeho vývoj až do implantace je již následným biologickým pochodem. Počátek tohoto procesu je zcela zřejmé v uskutečněném aktu vůle, v pohlavním styku za podmínek plodnosti.

4. Z poznání podmínek plodnosti jednoznačně plyne, že přirozenost člověka sama o sobě jej činí jen spolupodílníkem volby ohledně vzniku nového života:

- Během neplodných období cyklu není v lidské moci počít nový lidský život, stejně jako v případech celkové nebo dlouhodobé přirozené neschopnosti některého z partnerů způsobené ať už nemocí, či zraněním nebo jinými příčinami.
- V plodném období je tato moc počít omezena. Jen určité procento pohlavních styků, resp. cyklů s pohlavním stykem v plodném období vede k početí.
- Vývoj četnosti těch pohlavních styků, které k početí během plodného období vedou, narůstá ke dni vrcholu plodnosti a pak rychle klesá, ale ani ve dni vrcholu není četnost 100%, ale jen asi 2/3 (pouze u 66 plodných párů ze 100 dojde k početí následkem styku v tento nejplodnější den cyklu). V hraničním dnu na počátku plodného období je tomu u dvou až tří ze sta, na konci plodného období je to v hraničním dnu 9 ze sta.
- Přirozené podmínky plodnosti neurčují, že u daného páru je v ten či onen den nějaká pravděpodobnost následného početí po pohlavním styku. Určují, že u určitého množství párů v ten který den v období plodnosti jsou podmínky pro koncepční pohlavní styk stoprocentní, u ostatních nulové.
- Neexistují rozpoznávací příznaky, které by v plodném období pár upozornily, do které skupiny aktuálně patří. Je však jisté, že nachází-li se v plodném období v daném a následujících dnech až do ovulace v příčinných podmínkách (zvláště žena), ačkoliv o tom neví, zcela určitě dojde po ovulaci k početí, i když k pohlavnímu styku došlo několik dní před ovulací. Podmínky pro přežití spermií, byť pro vědu i daný pár nevyzpytatelné, jejich putování do vejcovodů a oplodnění vajíčka daly takovému pohlavnímu styku plodivý charakter.
- Je evidentní, byť velmi jemně pozorováno, že o početí nového jedince je v přirozených podmínkách rozhodnuto v okamžiku pohlavního styku a následných podmínkách, a to faktory nezapadajícími do vědomé moci člověka.

5. Toto pozorování, neobsahuje-li chybu, vede k závažným etickým a právním důsledkům: ● Vědomou a volní (rozhodovací) činností páru je zde rozhodnutí se pro pohlavní styk. Pouze a právě v tomto rozhodování, v tomto volním aktu spočívá uplatnění jejich lidských práv a svobody. ● Znalost plodného a neplodných období ženi na cyklu, respektive jejich aktuální rozeznávání dává tomuto právně-etickému rámci pouze klíčové informace. Ty mají charakter 100% spolehlivosti pro neplodné období a charakter pouhé možnosti počít pro období plodné. ● Jakmile je proces početí

zahájen a probíhá, znamená to, že o vzniku nového lidského jedince se rozhoduje mimo vědomí člověka. ● Zabraňovat násilně (tedy proti přirozenému procesu) vzniku nového života umělým zásahem do podmínek při nebo po pohlavním styku, je-li tento plodivý (což se, ve výše zmíněném smyslu, v průběhu plodného období obvykle vymyká přímému poznání), je záměrným destruktivním zásahem do řádu plození, je proti právu nově vznikajícího jedince, proti jeho životu, jeví se jako neetický čin, je proti základním lidským právům. ● Užívat antikoncepční prostředky vůči pohlavním stykům, které plodivými nejsou, je z titulu zábrany početí nesmyslné, ohrožující nejméně jednoho z páru na zdraví (ale i eventuelního potomka, který může být počat v budoucnu), což je porušením jiného lidského práva (práva na ochranu zdraví). ● Antikoncepce, i z tohoto důvodu, je prostředkem amorálním. (Pozn.: Avšak odpor vůči užití např. hormonálního prostředku jako léčiva v situacích, které nemají nic společného s potratem či antikoncepcí, by byl jak zlým, tak nezodpovědným chováním.) ● Charakter antikoncepce jako jakéhosi pre-abortiva potvrzuje správnost etického učení např. Římskokatolické církve (např. *Humanae vitae*, 1968; *Evangelium vitae*, 1994) a opravňuje toto učení. Charakter antikoncepce jako mravního zla je nezbytné vidět jak z důvodů narušení poslání manželství (hledisko sociálně-etické) tak jako zlo měnící mravní smysl a charakter pohlavního styku ze soulože k hranici cizoložství (teologicko-etické hledisko). Jako faktor ničící proces početí lidského života již vzhledem k samotným principiálním počátkům jeho vzniku rozšiřuje celé téma i v teologické oblasti o hledisko bioetické. ● Toto poznání platí i pro početí mající původ ve znásilnění (svobodná vůle u násilníka existuje). Konstatování hlubokého traumatického životního a psychického poznamenání postižené strany je nemůže změnit.

Toto studijní pozorování jistě naznačuje kontroverzní diskusi na toto téma. Ale spočítání v poznání pravdy a odhodlání ji hájit, třebaš navzdory posměchu a urážkám některých oponentních kruhů, nakonec přinese prospěch lékařské vědě i životu samému.

11. listopadu 1998

Josef Husek

Adresa: Ing. Josef Husek, Ševcovská 4055, Zlín, Česká republika.

OD REDAKCIE

Milí priatelia, čitatelia a čitateľky nášho časopisu!

Toto číslo AMCS vychádza so značným časovým oneskorením, ktoré zapríčinila zlá ekonomická situácia nášho zväzu. Vydávame ho v zúženom rozsahu až ako dotlač k dvojčísľu 3-4/1999. Dúfame, že v budúcom roku budeme aj v tomto smere úspešnejší. Ináč budeme musieť uvažovať nad oficiálnym znížením periodicity (napr. na "pol-ročník"), alebo dokonca nad zastavením vydávania nášho časopisu. To by azda bola veľká, nielen kultúrna škoda... Dúfame, že vďaka Vašej podpore - morálnej i finančnej - sa tieto naše obavy nenaplnia. Vďaka za Vaše porozumenie a pomoc, priatelia.

December 1999

MUDr. Jozef Glasa
vedúci redaktor

Obsah ročníka 5, 1998

Číslo 1 – 2

- ✓ **Úvodom Ján Pavol II. (1)**
- ✓ **Etický kódex zdravotníckych pracovníkov (2)** ● Úvod - Služobníci života (2)
- ✓ **Ludský život a jeho právna ochrana, Bratislava, 6. 12. 1997 (7)** ● Úvodný príhovor *F. Tondra* (7) ● Zdravotno-sociálne aspekty umelého potratu: Medicínske pseudodôvody potratu *K. Bošmanský, Š. Kopecký, I. Krúpová, V. Krémery* (9) ● Vývoj potratovosti na Slovensku a jeho súvislosti *K. Pastor* (11) ● Sociálno-ekonomické dôsledky vykonávania umelých potratov *J. Brocka* (15) ● Legislatíva upravujúca umelý potrat vo vybraných krajinách *M. Dilong* (17) ● Právne postavenie človeka pred narodením a jeho práva *M. Brenčíč* (20) ● Cirkevno-právne aspekty umelého potratu *J. M. Košč* (25) ● Niektoré stratégie zamerané na ochranu ľudského života *J. Ďačok* (26) ● Programy výchovy k partnerstvu, rodičovstvu a ľudskej láske *Z. Lauková* (31) ● Zodpovedné rodičovstvo v intenciách Učiteľského úradu Cirkvi *M. Lukáčová* (33)

Číslo 3

- ✓ **Úvodom Veľký rozvod C. S. Lewis (1)**
- ✓ **Stanoviská (2)** ● Stanovisko k problematike transplantácií *Komisia pre otázky bioetiky KBS (KOB KBS)* (2) ● Stanovisko k problému klonovania človeka *KOB KBS* (3) ● Vyhlásenie k problému trestu smrti *KOB KBS* (4)
- ✓ **Príspevky a materiály (6)** ● Rómska rodina - mýty a realita. *M. Lenczová* (6) ● Láska zdravotníka. *M. Babál* (9) ● Barcelonská deklarácia paliatívnej starostlivosti. *S. Fabuš* (10) ● Zdravotníctvo v Slovenskej republike v roku 1997. *J. Bielik* (11) ● Návrh zásad zdravotnej politiky. *J. Bielik* (14)
- ✓ **Duchovná starostlivosť v nemocniciach (17)** ● Pastoračná starostlivosť v nemocniciach - pohľad lekára *M. Babál* (17) ● Pastoračná starostlivosť v nemocniciach - pohľad kňaza *D. Dian* (19)
- ✓ **Aktuality (21)** ● Modlitba za slovenské zdravotníctvo *J. Bielik* (21) ● List (Jakutsk, 13. 4. 1998) *J. D. Pravda a spol* (22) ● Život tela a duše *B. Chmelík* (24)

Číslo 4

- ✓ **Úvodom R. Guardini (1)**
- ✓ **Príspevky a materiály (2)** ● Rásť cez utrpenie. *A. Fabian* (2) ● Modlitba sestry. *S. M. Cimino* (5)
- ✓ **Listy čitateľov (5)** ● Etické pohľady k tématu početí ľudského života. *J. Husek* (5)
- ✓ **Obsah ročníka 5, 1998 (8)**

Acta Medica Christiana Slovaca je spravodaj Zväzu kresťanských lekárov a zdravotníkov na Slovensku. Uverejňuje pôvodné práce, materiály, informácie a prehľady s tematikou medicíny, zdravotníctva, medicínskej etiky a bioetiky, ako aj teologické a duchovné príspevky. Stojí dôsledne na strane ochrany ľudského života od jeho počatia a na rešpektovaní zásad kresťanskej etiky. Vychádza štvrťročne v slovenskom jazyku.

Redakčná rada: M. Babál, J. Bielik, J. Glasa (vedúci redaktor), J. Potrubský, A. Rakús (predseda RR), M. Troščák, E. Vnenčáková, A. Záborská (tajomníčka RR)

Adresa pre korešpondenciu a zasielanie príspevkov: Dr. J. Glasa, Landauova 20, 841 02 Bratislava.
Registrované Ministerstvom kultúry SR, r.č. 1071/94, ISSN 1335 – 1028

Vydáva Charis s.r.o., Ipešská 3, Bratislava, pre Zväz kresťanských lekárov a zdravotníkov na Slovensku.